

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องมาจากในสภาวะการณปัจจุบันนี้ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาเศรษฐกิจไปเป็นอย่างมาก มีการติดต่อและการลงทุนจากต่างประเทศตลอดจนการมีนิติสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติมากกว่าแต่ก่อนมาก ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่เองที่ในการติดต่อระหว่างกันนั้นย่อมจะมีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นได้มากขึ้นตามไปด้วย และถึงแม้ว่าในปี พ.ศ. 2534 จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยเปิดโอกาสให้คนไทยสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ที่ไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยได้ แต่ก็ยังมีได้มีการแก้ไขไปถึงบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลไทยให้สอดคล้องไปด้วย ผลที่ตามมาคือ เจ้าหนี้สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งกับชาวต่างชาติซึ่งเข้ามามีนิติสัมพันธ์ด้วยต่อศาลไทยได้ แต่เมื่อคดีดำเนินมาจนกระทั่งถึงขั้นบังคับคดีเพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้ กระบวนการบังคับคดีจำต้องหยุดชะงัก หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินอยู่ในประเทศไทยอันจะนำมาบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลไทยได้

แม้ว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 จะบัญญัติว่า "ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น" อีกทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 ยังได้บัญญัติไว้ว่า "ภายใต้บทบัญญัติ มาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย" แต่เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่จะถูกบังคับคดีหรือถือว่าเป็นประกันการชำระหนี้ดังกล่าวนั้น หมายถึงเฉพาะทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศไทยเท่านั้น ไม่หมายความรวมถึงทรัพย์สินที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจมีอยู่นอกประเทศไทยด้วย ดังนั้นปัญหาการบังคับคดีจึงเกิดขึ้น ในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินอันอาจนำมาบังคับคดีได้อยู่ในประเทศไทย หรืออาจมีแต่เป็นจำนวนไม่เพียงพอตามจำนวนหนี้ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา โดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยไม่อาจดำเนินการอย่างใดกับทรัพย์สินดังกล่าวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในต่างประเทศได้

เหตุที่เป็นเช่นนี้ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย (Concept of Sovereignty) ซึ่งถือว่ารัฐหรือประเทศต่างก็มีความเป็นอิสระ มีอำนาจอินติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ โดยเด็ดขาดและปราศจากเงื่อนไข (Conclusively and Unconditionally) ดังนั้นคำพิพากษาของรัฐหรือประเทศใด ๆ ซึ่งถือว่าเกิดจากการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐนั้น ย่อมต้องมีขอบเขตการบังคับใช้เฉพาะภายในดินแดนของประเทศนั้นเท่านั้น รัฐหรือประเทศอื่นไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเชื่อฟังหรือปฏิบัติตาม เพราะจะเป็นการก้าวล่วงต่ออำนาจอธิปไตยของรัฐหรือประเทศอื่น จึงส่งผลให้คำพิพากษาของประเทศไทยไม่อาจก่อให้เกิดผลบังคับในประเทศอื่นได้โดยตรง แต่ทั้งนี้แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในเรื่องผลบังคับของคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น แต่ก็มิได้หมายความว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะไม่อาจก่อให้เกิดผลบังคับในอีกประเทศหนึ่งได้โดยเด็ดขาด เนื่องจากในบางประเทศอาจยอมให้คำพิพากษา

ของศาลต่างประเทศมีผลบังคับในประเทศของตนได้ โดยอาศัยหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ประเทศนั้น ๆ กำหนดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะต้องศึกษาถึงความเป็นไปได้ และหาแนวทางให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยผู้ซึ่งไม่อาจบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่มีอยู่ในประเทศไทยได้เต็มตามจำนวนหนี้ในคำพิพากษา หรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาผู้ซึ่งไม่อาจบังคับคดีตามคำพิพากษาได้เลยเนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีทรัพย์สินใด ๆ อยู่ในประเทศไทยเลย ในขณะที่มีทรัพย์สินอยู่ในต่างประเทศเป็นจำนวนที่เพียงพอที่จะนำมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา และเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยประสงค์ที่จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปขอให้มีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนจะศึกษาถึงความเป็นไปได้และแนวทางในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินอยู่ในประเทศอังกฤษ เนื่องจากในประเทศอังกฤษนั้น มีหลักเกณฑ์และวิธีการที่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศสามารถนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมาดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ถึง 2 วิธี กล่าวคือ

วิธีการแรก โดยการนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นมาฟ้องต่อศาลอังกฤษ เพื่อขอให้ศาลอังกฤษมีคำพิพากษาตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น ซึ่งหากคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ ศาลอังกฤษจะมีคำพิพากษาบังคับตามให้ และจะมีผลให้เกิดการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ เสมือนว่าคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นเป็นคำพิพากษาของศาลอังกฤษเอง

วิธีที่สอง คือ การนำคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้นมาจดทะเบียนต่อศาลอังกฤษ ซึ่งหากคำพิพากษาของศาลต่างประเทศมีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ประเทศอังกฤษกำหนดไว้ ศาลอังกฤษจะยอมรับจดทะเบียนคำพิพากษานั้น และคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะมีผลเสมือนว่าเป็นคำพิพากษาของศาลอังกฤษเอง และบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ เช่นเดียวกับวิธีการแรก

นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษนั้นมีการพัฒนาการในเรื่องนี้มาเป็นเวลานาน จนอาจกล่าวได้ว่าประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบและแนวทางให้แก่ประเทศอื่น ๆ ดังนั้น หากได้ทำการศึกษาค้นคว้าโดยอาศัยแนวความคิด หลักเกณฑ์และวิธีการของประเทศอังกฤษแล้ว จึงอาจสามารถนำไปพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยจะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอื่น ๆ ได้ต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการดำเนินการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีอยู่ในประเทศอื่น ๆ ในอนาคต

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยไม่มีทรัพย์สินอยู่ในประเทศไทยหรือมีเพียงจำนวนน้อย ในขณะที่มีทรัพย์สินเป็นจำนวนที่เพียงพอสำหรับนำมาชำระหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยอยู่ในประเทศอังกฤษ ดังนี้ จึงเป็นปัญหาที่ควรศึกษาและวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินในประเทศอังกฤษ ว่าจะมีความเป็นไปได้หรือไม่ และจะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแนวทางใด เนื่องจากหากคำพิพากษาของศาลไทยมีลักษณะครบถ้วนตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข อีกทั้งได้ดำเนินการอย่างถูกต้องตามวิธีการที่ประเทศอังกฤษได้กำหนดไว้แล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยน่าจะสามารถบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอแนวความคิด วิธีการ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการที่ประเทศอังกฤษจะยอมบังคับให้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ อันจะก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทย ที่ประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปทำการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ

3. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาบทบัญญัติของกฎหมายไทย ตลอดจนแนวความคิด ที่จะนำมารองรับการดำเนินการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ

4. เพื่อเสนอแนวทางในการที่ประเทศไทยจะทำความตกลงกับประเทศอังกฤษ เพื่อก่อให้เกิดการบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศอังกฤษได้สะดวกขึ้น

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการนำเสนอถึงแนวความคิด วิธีการ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการที่ประเทศอังกฤษจะยอมบังคับให้ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ และนำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และแนวทางที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยสามารถนำคำพิพากษาของศาลไทยไปดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ โดยผู้เขียนจะเจาะจงเฉพาะกรณีที่คำพิพากษาของศาลไทยดังกล่าวกำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเท่านั้น ไม่รวมถึง

กรณีที่ว่าพิพากษากำหนดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษากระทำประการอื่น ๆ อาทิเช่น ให้ส่งมอบทรัพย์สิน หรือออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น รวมทั้งกรณีที่เป็นคำพิพากษาในคดีล้มละลาย เนื่องจากคดีล้มละลายนั้นมีจุดประสงค์ ขอบเขตและวิธีการที่แตกต่างไปจากคดีแห่งทั่วไปเป็นอันมาก อีกทั้ง ผู้เขียนยังจำกัดขอบเขตในการศึกษาและค้นคว้าอยู่เฉพาะการพิจารณารูปแบบ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามกฎหมายของประเทศอังกฤษเท่านั้น มิได้รวมถึงสก๊อตแลนด์และไอร์แลนด์ซึ่งแม้จะรวมกันเป็นสหราชอาณาจักร (United Kingdom) แต่เนื่องจากในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายนั้น สก๊อตแลนด์และไอร์แลนด์ต่างก็มีระบบกฎหมายของตนเอง แยกต่างหากจากระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ

นอกจากนี้ ผู้เขียนจะไม่ก้าวล่วงไปพิจารณาถึงรายละเอียดของวิธีการบังคับคดีของประเทศอังกฤษ ซึ่งจะต้องนำมาใช้ในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ยอมให้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศแล้ว เนื่องจากขอบเขตของการวิจัยนี้จะจำกัดอยู่เฉพาะเรื่องแนวความคิด หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลไทยประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปก่อให้เกิดการบังคับคดีในประเทศอังกฤษ ว่าจะสามารถกระทำได้เพียงไร และผลจากการนั้นเป็นอย่างไรเท่านั้น

ประการสุดท้าย เนื่องจากตามหลักเกณฑ์การยอมรับบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศของประเทศอังกฤษนี้ ได้มีการวางหลักยกเว้นให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศไม่ถูกตัดสิทธิ์ในการที่จะทำการฟ้องร้องดำเนินคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาในประเทศอังกฤษเสียใหม่ โดยอาศัยมุลคดีเดิมที่มีอยู่ระหว่างกัน เนื่องจากศาลอังกฤษถือว่าหนี้หรือมุลคดีเดิมยังไม่ได้เคลื่อนกลืนไปกับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศนั้น ซึ่งหากเป็นคำพิพากษาของศาลอังกฤษเองแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะไม่อาจกระทำการดังกล่าวได้

เพราะถือว่าหนี้หรือมูลคดีเดิมได้เคลื่อนกลืนไปกับคำพิพากษาแล้ว ด้วยเหตุนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลไทยจึงสามารถที่จะเริ่มต้นฟ้องคดีลูกหนี้ตาม คำพิพากษาต่อศาลอังกฤษโดยอาศัยมูลคดีเดิมได้ และใช้วิธีดำเนินกระบวนการ พิจารณาของประเทศอังกฤษ จนกระทั่งศาลอังกฤษมีคำพิพากษา และเจ้าหนี้ ตามคำพิพากษาของศาลไทยก็จะสามารถดำเนินการบังคับคดีแก่ทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษได้ เช่นเดียวกันกับการนำ คำพิพากษาของศาลไทยไปขอให้ศาลอังกฤษบังคับตามให้ แต่ข้อแตกต่าง ที่สำคัญคือ คำพิพากษาที่ตัดสินในเรื่องมูลหนี้ระหว่างคู่ความตลอดจนกระบวนการ บังคับคดีก็จะ เป็นไปโดยคำพิพากษาของศาลอังกฤษเองโดยตรง มิใช่ เรื่อง การบังคับตามคำพิพากษาของศาลไทย ดังนั้น การดำเนินการด้วยวิธีการนี้จึง ไม่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยนี้

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยทฤษฎีนิติศาสตร์ (Legal Research) เอกสาร บทความและคำอธิบายหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ และของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นทั้งหมดมาศึกษาอย่างเป็นระบบ ตลอดจน สัมภาษณ์ความคิดเห็นจากบุคคลเพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ และนำไปสู่ ข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่ดีในที่สุดท้ายต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวความคิด หลักเกณฑ์และเงื่อนไข ที่ประเทศอังกฤษ กำหนดไว้ในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ และก่อให้เกิดการ บังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ
2. ทำให้ทราบแนวทางการดำเนินการของ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของ

ศาลไทย ที่ประสงค์จะนำคำพิพากษาของศาลไทยไปก่อให้เกิดการบังคับคดีแก่
ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ

3. ทำให้ทราบแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาบทบัญญัติของกฎหมาย
ไทย ตลอดจนแนวความคิดที่จะนำมารองรับการดำเนินการบังคับตามคำพิพากษา
ของศาลไทยแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษ

4. ทำให้ทราบแนวทางในการที่ประเทศไทยจะทำความตกลงกับ
ประเทศอังกฤษ เพื่อก่อให้เกิดการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลไทยแก่ทรัพย์สิน
สินที่อยู่ในประเทศอังกฤษได้โดยสะดวกขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย